

Te Takahitanga o te Whakatau Tiaki Tamariki

(Breaches of Parenting Orders)

HE KUPU WHAKATAKI

Ko te whakatau tiaki tamariki he whakatau a te Kōti ā-Whānau e mea ana kei a wai te mana tiaki ia rā, ia rā o tētahi tamaiti, hei āhea, he pēhea anō hoki e taea e tētahi atu tangata nui ki te oranga o te tamaiti, ko te tikanga ko tērā atu matua, te whakapā ki a ia.

He mea nui tonu kia mahi tahi ngā mātua, ētahi kaiwhaiwāhi atu rānei ki te whakatau, kia whaihua ai. Me mahi e tēnā, e tēnā tāna wāhi i raro i te whakatau, me kaua anō e whakararu i tētahi atu.

ME PĒHEA E MŌHIO E KOE Ō KAWENGA I RARO I TĒTAHI WHAKATAU TIAKI TAMARIKI?

Ina whakatakoto he whakatau tiaki tamariki, ka hoatu ki tēnā, ki tēnā he tārua. Ka whai whakamāramatanga te whakatau tiaki tamariki o tōna tikanga, he mea mārama, ngāwari tonu. Kei roto i tēnei ko te kawenga a tēnā, a tēnā, he aha anō pea ka tūpono ki te takahia e tētahi te whakatau nā te kore mahi, nā te whakararu rānei i tērā atu.

KI TE TAKAHIA E TĒTAHI TE WHAKATAU TIAKI TAMARIKI KA AHA?

Ki te takahia e tētahi he whakatau tiaki tamariki, ka taea tēnei whakatau te uruhi pērā i ētahi atu whakatau a te Kōti.

E wātea ana ki te Kōti ā-Whānau he kōwhiringa o ngā mea ka taea, tae atu ki te whakarite i te kōrero tohutohu utukore hei āwhina i ngā kaiwhaiwāhi ake ki te whakatau i tā rātou raruraru. Ka taea e te Kōti te tuku i ētahi whakatau rerekē mō te takahi - pēnei i te whakaheke i te wā e noho ai tētahi tangata ki te tamaiti, i te mea rānei kia utua e ia he moni ki te Kōti hei herenga, he mea ka ngaro rawa i a ia ina takahia tonutia e ia te whakatau.

KO TE KŌRERO TOHUTOHU HEI WĀHI TĪMATA

Ka taea e tēnā, e tēnā te īnoi ki te Kōti ā-Whānau ki te whakarite i te kōrero tohutohu, ki te whakapono ia kei te takahia e tērā te whakatau i te mea kāore ia e ū ana ki te whakatau, kei te whakararu rānei i a ia.

Ki te whakaritea te kōrero tohutohu, ā, kāore e tae atu tētahi tangata, ka taea e te Kōti te whakahau i a ia kia tae atu.

E kore te Kōti e tuku tāngata ki te kōrero tohutohu ki te whakaaro ia e kore pea tēnei e āwhina - ki te mea, hei tauira, he mahi tutū tā tētahi o rātou. Mō konei, tērā te Kōti e whakahau kia tonoa he whakatau i a ia hei uruhi i te whakatau tiaki tamariki.

Mō ētahi atu pārongo, tirohia te puka whakamārama **Te Kōrero Tohutohu**.

NGĀ WHAKATAU A TE KŌTI E PĀ ANA KI TE TAKAHITANGA O TE WHAKATAU TIAKI TAMARIKI

HEI PAREPARE WHAKAMUTUNGA TE WHAKATAU A TE KŌTI

Ka tuku whakatau anake te Kōti hei whakarite i te takahitanga whakatau tiaki tamariki hei parepare whakamutunga. He pai kē noa mō te katoa e whai wāhi ana, inā koa ngā tamariki, kia whakatauria e te hunga whaiwāhi ake ā rātou raruraru.

HE AHA NGĀ MEA KA TAEA E TE KŌTI?

Ki te mea kua nā te Kōti kāore tētahi taha e ū ana ki te whakatau tiaki tamariki, ka taea e ia tētahi o ēnei -

- **te whakatūpato i a ia** - pēnei e kohete ana te Kōti i a ia
- **te whakarerekē i te whakatau** - ka taea e te Kōti te whakarerekē, te whakakāhore rānei i te whakatau tiaki tamariki - hei tauira, ka taea e ia te whakahaheke nui tonu i te wā e tiaki ai tētahi tangata i te tamaiti ia rā ia rā
- **te whakatau kia utua he moni here** - ka taea e te Kōti te whakarite kia utua e taua tangata he moni ki te Kōti hei herenga, he mea ka ngaro rawa i a ia ina takahia tonutia e ia te whakatau.
- **te whakatau kia utua he moni paremata** - ki te mea nā te takahitanga i whakapau moni tērā taha (pēnei i te utu tīkiti tāpoi), ka taea e te Kōti te whakahau kia utua he moni paremata ki a rātou e te tangata nāna te whakatau i takahi
- **te uruhi i te mana tiaki, te mana whakapā rānei** - ki te mea kei te aukatia tētahi tangata e tērā atu i te tiakitanga ia rā, i te whakapā rānei, i tā te whakatau tiaki tamariki i whakamana ai, ka taea e te Kōti te whakahau i ngā Pirihimana, i tētahi tauwhiro rānei, ki te tiki i te tamaiti, ki te mau hoki ki tērā tangata kē.

KO TE TAMAITI TE MEA TUATAHI

Ina whakatau ana te Kōti kia pēheatia e ia tētahi takahitanga o te whakatau tiaki tamariki, ko te take tuatahi, ko te tino nui rawa hei whakaaro mōna i ngā wā katoa ko te oranga me ngā painga o te tamaiti.

HE MAHI TAIHARA TE TAKAHI I TE WHAKATAU TIAKI TAMARIKI

He mahi taihara te āta takahi i te whakatau tiaki tamariki ki te kore he take whaitake. Ki te hāmenetia koe e ngā Pirihimana, ā, ka whakaharaina koe, tērā koe e mauheretia tae ki te **toru marama**, e whainatia rānei ki te **\$2.500**.

NGĀ HERENGA

HE AHA OTI TE HERENGA, HEI AWHEA HOKI TĒNEI KA TONOA E TE KŌTI?

He nuinga moni te herenga e tonoa e te Kōti kia utua e tētahi tangata ki te Kōti. Ka waiho tēnei moni ki tētahi pūtea pēke motu kā, he mea whakahaere e te Wāhanga Kohikohinga o te Tāhū o te Ture.

Ka taea e te Kōti te tono herenga hei wāhi o te whakatau tiaki tamariki, arā, ka utua te herenga ina whakatakototia tuatahitia ai te whakatau, ka taea rānei te whakatau kia utua he herenga i muri i te takahitanga a tētahi i te whakatau tiaki tamariki.

Tērā e ngaro tēnei herenga i te tangata nāna i utu ki te takahia tonutia e ia he whakatau a te Kōti. I mua i tāna tono herenga, me whakaarohia e te Kōti te nuinga e āhei ana tēnei tangata te utu hei herenga, mehemea e taea rawa rānei e ia te utu he aha.

Kei te herenga ētahi whakaritenga ā-tuhi e tino whakamārama ana i ngā mea kia mahia e taua tangata, kia kua rānei e mahia, kei ngaro i a ia te moni.

KI TE TAKAHIA TONUTIA E TĒTAHI TE WHAKATAU TIAKI TAMARIKI KA AHA?

Ki te takahia tonutia e tētahi te whakatau tiaki tamariki tērā e ngaro i a ia he wāhi, te katoa rānei o te herenga. Ka taea e tērā atu tangata te tono ki te Kōti kia pēnā, ka taea rānei e te Kōti ake te whakatau kia pēnā.

I mua i te whakatau a te Kōti kia ngaro i tētahi tangata āna moni here me whakaarohia e ia -

- te take i utua ai e tēnei tangata te herenga
- te nui o tāna whakatutuki, tāna takahi rānei i ngā whakaritenga o te herenga
- tāna i homai hei whakamāramatanga
- tā te Kōti e whakaaro ai ka whaipānga.

KA RIRO I A WAI TE MONI HERE INA NGARO I TAUA TANGATA?

Ko te tikanga ka utua te moni here ki te Kōti. Engari ka taea e te Kōti te whakatau kia whakamahia te moni here hei paremata mā tērā atu, mō āna moni i whakapau hei otinga o te takahitanga.

KIA PĒHEA TE ROA E PURITIA AI TE HERENGA E TE KŌTI?

Ina tonoa e te Kōti kia utu herenga tētahi tangata, me whakaritea hoki te rā e whakahokia ki a ia te moni here, te toenga rānei. Ki te mutu te whakatau tiaki tamariki i mua i taua rā, ko reira whakahokia ai te moni here.

TE MONI PAREMATA MŌ TĒRĀ ATU

HEI ĀWHEA TE KŌTI KA TONO I TE MONI PAREMATA?

Ki te takahia e tētahi tangata te whakatau tiaki tamariki, ka taea e te Kōti ā-Whānau te tono i a ia kia utua he moni paremata ki tērā atu ki te mea nā te takahitanga i utu moni ia - hei tauira, hei utu tīkiti tāpoi.

KA PĒHEA KI TE MEA KĀORE RAWA I TIKI KIA WHAKAPAU AI TAUA MONI?

Ka tono moni paremata anake te Kōti i te mea i tika ai te whakapaunga moni a tērā atu.

KA TAEA TE HERENGA TE WHAKAMAHI HEI MONI PAREMATA?

Āe. Ka taea e te Kōti te tono kia utua he moni paremata i te moni e puritia ana e ia hei herenga nā tēnā i takahi i te whakatau.

NGĀ WHAKAMANA HEI URUHI I TE TIAKITANGA IA RĀ IA RĀ, I TE WHAKAPĀ RĀNEI

PĒHEA KI TE AUKATI TĒTAHI TANGATA I TĒTAHI ATU KI TE KITE I TE TAMAITI?

Ki te mea kei te aukatia tētahi tangata e tērā atu i te tiakitanga ia rā, i te whakapā rānei, ki tā te whakatau tiaki tamariki i whakamana ai, ka taea e te Kōti te tuku he whakamana e whakahau ana i ngā Pirihimana, i tētahi tauwhiro, i tētahi atu rānei ki te tiki i te tamaiti, ka mauria hoki ki taua tangata kē.

Ka taea anō hoki tēnei ki te whakamana te whakatau i te whakapa whakahaere, ki te rēhita hoki ki ngā Kōti o Aotearoa he whakatau tiaki tamariki nō tāwāhi. Heoi anō, ki te whakarite tētahi whakatau tiaki tamariki kia whaiwāhi tahi ai ngā mātua tokorua, kaitiaki rānei, ki te tiakitanga ia rā ia rā o ngā tamariki, e kore te Kōti e tuku i tētahi whakamana hāunga ia, i taua wā anō, ka whakarerekē e ia te whakatau tiaki tamariki kia hoatu te mana tiaki o ia rā ki te mea anake kāore i te takahi i te whakatau.

KA PĒHEA KI TE WHAKAMĀTAU TĒRĀ ATU KI TE WHAKAKĀHORE I NGĀ TAMARIKI KIA WHAKAHOKIA?

Ina whai whakamana, ka tukuna tētahi Pirihimana, tauwhiro, tētahi atu rānei i whakaingoatia ki te whakamana, ki te tomo me te whakamahi i te taikaha whaitake hoki ki tētahi whare ki te tiki i tētahi tamaiti.

He mahi taihara te whakakāhore, te whakamātau rānei ki te whakakāhore i tētahi tangata kei a ia he whakamana ki te tiki i ngā tamariki. He taihara anō hoki te kore tuku wawe i a rātou ki te whare ina tae ake rātou ki te kūwaha.

Ki te whakaharaina ki tēnei taihara, tērā tētahi tangata e mauheretia tae ki te **toru marama**, e whainatia rānei ki te **\$2.500**.

KIA PĒHEA TĀU TONO KI TE KŌTI KIA TUKUA HE WHAKAMANA?

Ko tētahi tangata e pīrangi ana ki te whakamana, me tono ki te Kōti ā-Whānau. Engari ka taea e te Kōti ake te whakatau kia tukua tētahi - mehemea, hei taurira, kua tae kē tēnei take ki te aroaro o te Kōti i te mea kua tono whakarerekētanga ki te whakatau tiaki tamariki tētahi taha i muri i te takahitanga tino kino.

NGĀ TAMARIKI 16 NEKE AKE NGĀ TAU

E kore te Kōti e tuku i tētahi whakamana mō tētahi tamaiti 16 neke atu ngā tau hāunga ia he take tino rerekē tēnei.

TE MAU I TE TAMAITI KI TĀWĀHI

KIA PĒHEA TĀU AUKATI I TE MAURANGA O TE TAMAITI KI TĀWĀHI?

Ki te whakapono koe kei te whakaaro tērā atu matua, tētahi atu rānei, ki te mau i tō tamaiti ki tawāhi, he takahitanga hoki o te whakataurua tiaki tamariki, ka āhei koe te tonu ki te Kōti Matua, Kōti ā-Rohe, Kōti ā-Whanau rānei kia aukatia tēnei. Ka taea hoki tēnei ki te mea kua tonoa, kei te tonoa rānei e koe he whakataurua tiaki tamariki. Me hāpono rawa koe ki te Kōti -

- ko te mauranga o te tamaiti ki waho o Aotearoa ko te takahitanga tēnā o tētahi whakataurua tiaki tamariki e hoatu ana ki a koe te tiakitanga ia rā ia rā o te tamaiti, te mana whakapā rānei,
- kua tonoa, kei te tonoa rānei e koe he whakataurua tiaki tamariki, otirā e mauria ana te tamaiti e tērā atu hei aukati i tō whiwhinga i te mana tiaki ia rā, ia rā, i te mana whakapā rānei i raro i tētahi whakataurua.

Ka taea hoki e ētahi atu tāngata ehara i ngā matua, te tonu ki te Kōti ki te uru mai, mehemea i hoatu ki a ratou te mana tiaki i te tamaiti ia rā ia rā, te mana whakapā rānei, i raro i tētahi whakataurua tiaki tamariki, kua tonoa, kei te tonoa rānei e rātou.

Me kōrero koe ki te Kōti he aha koe i whakapono ai kei te mauria atu te tamaiti - hei tauira, nō te mea kua kī kē tērā o ngā matua ka mauria ngā tamariki ki tōna taha ina haere ia ki tawāhi noho ai.

HE AHA NGĀ MEA KA TAEA E TE KŌTI?

Ki te whakapono te Kōti he mea whaitake te whakaaro ākuanei te tamaiti ka mauria ki tawāhi, ka taea e ia te tuku whakamana kia tīkina te tamaiti e ngā Pirihimana, e tētahi tauwhiro rānei, ka mauria ki tētahi tangata tōtika kia whakaritea rā anō e te Kōti ā-Whānau tēnei take.

Ka taea hoki e te Kōti te tonu i taua tangata e mauria ana i te tamaiti, kia tukua āna tīkiti tāpoi, tāna uruwhenua, me ērā o te tamaiti.

Mō ētahi atu pārongo, tirohia te puka whakamārama **Te Aukati i te Mauranga Atu o Ngā Tamariki i Aotearoa**.

NGĀ MAHI TAIHARA

He mahi taihara te mau, te whakamātau rānei ki te mau i tētahi tamaiti ki waho o Aotearoa me te mōhio anō e hoatu ana he whakataurua tiaki tamariki whaimana i te mana tiaki, mana whakapā rānei ki tētahi atu, me te mea rānei hei tikanga aukati tēnei i te whakaritenga o tētahi whakataurua tiaki tamariki.

He taihara hoki te mauranga o tētahi tamaiti ki tawāhi me te mōhio tonu kei te haere te tautohetohe mōna ki te Kōti, kei te tonoa rānei te Kōti e tērā taha ki te whakataurua tiaki tamariki.

Ki te whakaharaina ki tēnei taihara, tērā tētahi tangata e mauheretia tae ki te **toru marama**, e whainatia rānei ki te **\$2.500**, ēnei mea e rua rānei.

He mahi taihara anō hoki te whakakāhore, te whakamātau rānei ki te whakakāhore i te Pirihimana, i te tauwhiro rānei, ki te tango i tētahi tamaiti mehemea kua tukuna ki a ia he whakamana ki te pēnā e te Kōti.

Ki te whakaharaina ki tēnei taihara, tērā tētahi tangata e mauheretia tae ki te **toru marama**, e whainatia rānei ki te **\$2.500**.

KEI TE PĪRANGI KI ĒTAHI KŌRERO ANŌ, KŌRERO TOHUTOHU RĀNEI?

Mō ētahi atu pārongo, tohutohu rānei mō te takahitanga o ngā whakatau tiaki tamariki, tirohia te paetukutuku a te Kōti ā-Whānau (www.justice.govt.nz/family), whakapā rānei ki tētahi rōia ā-whānau (www.familylaw.org.nz), ki tētahi pokapū ture ā-hapori, ki te tari tūtata rānei o te Kōti ā-Whānau.

TE ĀWHINA Ā-TURE

Ko te tangata e pīrangi ana ki tētahi rōia engari tē taea te utu, tērā ia e tika kia whiwhi ki te **āwhina ā-ture**. Tēnei ko te utunga a te Kāwanatanga he wāhi, te katoa rānei o ngā utu rōia (i ētahi wā tērā e hiahiatia kia whakahokia e koe he wāhi, te katoa rānei).

Ka taea e koe te whiwhi pārongo mō te āwhina ā-ture mā te -

- whakapā atu ki te tari o te Pokapū Ratonga ā-Ture o te wā kāinga (tirohia ngā whārangi kikorangi a te Kāwanatanga kei mua o te puka nama waea)
- haere ki te paetukutuku a te Pokapū Ratonga ā-Ture, ki www.lsa.govt.nz,
- haere rānei ki te kite i tētahi rōia me te matapakitahi i te āwhina ā-ture me ia.

E wātea ana te āwhina ā-ture mō ngā take Kōti ā-Whānau katoa, hāunga ia te whakakāhoretanga o te mārenatanga (whakarereanga).

www.justice.govt.nz/family
Nga Kōti 015
Poutū-te-rangi 06